

Govor predsednice Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa. Arta Rama - Hajrizi

Poštovana gospođo predsednice Republike Kosovo,
Poštovani predsedniče Venecijanske komisije,
Vaše ekscelencije,
Dame i gospodo,

Imam čast i zadovoljstvo da otvorim ceremoniju Šeste sudske godine Ustavnog suda Republike Kosovo. Ovom prilikom posebno pozdravljam naše goste iz inostranstva i zahvaljujem svima vama koji prisustvujete ovom događaju. Želela bih da se najiskrenije zahvalim cenjenom predsedniku Venecijanske komisije koji je prihvatio da bude glavni govornik na ovoj ceremoniji.

Dame i gospodo, kao što je bio običaj i do sada, i na ovoj godišnjoj ceremoniji želim da podelim sa vama neke informacije u vezi događaja koji su obeležili prošlu sudsku godinu i da predstavim neke važne slučajeve o kojima je Sud presudio tokom proteklog perioda.

Kao što ste upoznati, Ustavni sud Republike Kosovo je najnoviji Ustavni sud u Evropi, koji je osnovan je pre samo šest godina i od samog početka je posvećen cilju da postane poštovana institucija kojoj veruju svi, na osnovu načela vladavine prava, podele vlasti i zaštite ljudskih prava.

Ovaj cilj je sleđen i tokom prethodnih sudskih godina, uprkos nekim kritikama i pokušajima da se dovede u pitanje autoritet i nezavisnost Suda.

U tom aspektu, ja bih da naglasim da će Sud nastaviti da bude otvoren i transparentan, da poštuje javnost i medije, ali da ocenu ustavnosti slučajeva treba ostaviti Sudu.

Stoga, ja molim institucije da poštuju odluke Suda koji, u skladu sa članom 112. Ustava Republike, je konačna vlast u tumačenju Ustava i saglasnosti zakona sa Ustavom. Odluke Suda moraju biti dobro obrazložene i da govore same o sebi.

Kao i svaka institucija u novoj demokratiji, Ustavni sud se jača svakodnevno i poboljšava svoj učinak, uprkos činjenici da nije bio u punom sastavu od 9 sudija, više od 3 godine i trenutno, umesto 9 sudija, Sud ima 7 sudija. Postupak

imenovanja dvoje sudija je još u toku. Stoga, čekajući da se ovaj proces završi uspešno, ja molim Skupštinu da popuni sadašnja prazna mesta što je pre moguće.

Dame i gospodo,

Sada ću kratko da predstavim rad Suda tokom prošle sudske godine. Sud je primio 160 zahteva, većina njih (150) je podneta od strane individualnih podnosilaca, dok je 10 podnetih zahteva Sudu bilo od strane državnih institucija. Pojedinci su se uglavnom žalili na kršenje prava na pravično suđenje, zaštitu imovine, pravo na rad i obavljanje profesije.

S druge strane, zahtevi koji su podneti od državnih institucija najviše su se odnosili na ustavna pitanja i predložene amandmane na Ustav. Od ovih 160 slučajeva, Sud je presudio 129 slučaja.

Od osnivanja 2009. godine, Sud je registrovao 1052 individualna i kolektivna zahteva, od kojih je 968 presuđeno.

Ja ću navesti samo dva slučaja o kojima je odlučeno tokom prethodne sudske godine. Prvi je presuda u slučaju KO26/15, koja se odnosi na ocenu ustavnosti jednog amandmana na Ustav Republike Kosovo, predloženog od strane Vlade a podnetog Ustavnom sudu od strane predsednika Skupštine.

Amandmanom je predloženo da se doda novi član posle člana 161.[Tranzicija institucija] Ustava, kojim bi se uspostavio ustavni osnov za formiranje Specijalizovanih komora u okviru redovnog pravosuđa kao i Specijalizovanih komore u okviru Ustavnog suda, specijalnog ombudsmana i kancelarije Specijalizovanog tužioca.

U skladu sa relevantnim članovima Ustava, Ustavni sud je trebao da oceni da li predloženi amandman ne umanjuje prava i slobode predviđene Poglavljem II [Osnovna prava i slobode] Ustava, i da li je u saglasnosti sa uspostavljenom praksom i ustavnim odredbama koje štite ljudska prava i slobode.

Sud je jednoglasno odlučio da ustavne odredbe koje regulišu organizaciju i strukturu pravosudnog sistema dozvoljavaju i predviđaju formiranje novih posebnih struktura u okviru postojećeg pravosudnog sistema sa posebnom nadležnošću da se bave specifičnim vrstama zločina.

Sud je utvrdio da je formiranje ovih novih struktura slično Posebnoj komori Vrhovnog suda Kosova o pitanjima koje se odnose na Kosovsku agenciju za privatizaciju..

Štaviše, Sud se pozvao na jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava, koja je potvrdila da član 6 (1) Evropske konvencije o ljudskim pravima ne može da se čita kao da zabranjuje uspostavljanje posebnih krivičnih sudova, ako oni imaju pravni osnov.

Druga presuda je u slučaju KO13/15. Ona se odnosi na ustavni amandman predložen od strane 55 poslanika Skupštine, da se doda jedan stav u članu 96 [Ministarstva i predstavljanja zajednica] Ustava gde se navodi: *“Nijedan od polova ne može biti predstavljen manje od 40% na položaje ministara i zamenika ministara Vlade Republike Kosova.”*

Poslanici su izneli argument da su, do sada, žene u Vladi zastupljene sa ne više od 10 do 15 procenata na ministarskim pozicijama, iako je odnos žene-muškarci u stanovništvu 50% sa 50%. Na osnovu toga, oni su smatrali da je bilo neophodno da se uvede rodna kvota u izvršnoj grani, kao afirmativni mehanizam za promenu ove situacije.

Nakon analiziranja postojećih ustavnih garancija o rodnoj ravnopravnosti, Ustavni sud je u svojoj presudi našao da Ustav sadrži međunarodno priznate garancije za jednako učestvovanje oba pola u javnom životu.

Sud je dalje primetio da bi ustavno regulisanje rodnom kvotom za ministarske i pozicije zamenika ministara moglo u praksi da ima diskriminirajući efekat za osobe koje su kvalifikovane.

Sud je, takođe, analizirao Ustave brojnih demokratskih zemalja i sudske odluke Ustavnih sudova i saznao da nije uobičajna praksa postojanja ustavnih odredbi koje regulišu učestvovanje u javnim organima putem rodni kvota.

Zapravo, načelo jednakih mogućnosti za žene i muškarce treba da bude primenjeno. Ustavna praksa nije uspostavila formu pozitivne diskriminacije gde se prednost automatski i bezuslovno daje na osnovu pola, bez obzira na zahtev za profesionalnim zaslugama.

Sud je naglasio da odgovornost za sprovođenje zakonodavstva pada na Vladu koja se podvrgava kontroli Skupštine, ali podvukao da su Skupština i poslanici ti koji glasaju i biraju Vladu.

Dame i gospodo,

Neću da predstavljam druge slučajeve, ali svaka doneta odluka pokazuje da Sud vrši ocene ustavnosti u saglasnosti sa Ustavom i uz očuvanje načela vladavine zakona i zaštite ljudskih prava.

Volela bih ovde da naglasim da su sve odluke Ustavnog suda rezultat kolektivnog i kolegijalnog rada sudija i pravnih savetnika. U tom smislu puno su doprineli donatori na jačanju kapaciteta Suda putem seminara, radionica, obuka i poseta drugim Ustavnim sudovima, međunarodnim institucijama i konferencijama na Kosovu i u inostranstvu.

U vezi s tim, naglasila bih program obuke za pravne savetnike Suda koji je u toku i to u Evropskom sudu za ljudska prava. Projektom se predviđa mogućnost da svaki pravni savetnik Ustavnog suda radi u periodu od pet meseci rame uz rame sa svojim kolegama, da razmene iskustva i da učestvuju na raspravama Suda u Strazburu i u sastavljanju izveštaja i odluka.

Volela bih da pohvalim i da se zahvalim svim donatorima na saradnji i podršci.

Poštovani gosti,

Ustavni sud je dostigao značajno prisustvo na međunarodnoj pravnoj sceni. Na primer, Sud je postao član Svetske konferencije o ustavnoj pravdi tokom ovog perioda i to nakon učlanjenja Kosova u Venecijanskoj komisiji, gde je država predstavljena od strane bivšeg predsednika, prof. dr Envera Hasanija i mene.

Trenutno, Sud nastavlja svoje napore uz pomoć Ustavnih sudova da postane član Evropske asocijacije Ustavnih sudova i Kruga predsednika konferencije evropskih Ustavnih sudova.

Uprkos dostignućima Suda, postoji jedno pitanje koje želim da podelim sa vama. Naime, to je nesprovođenje nekih presuda Suda. Iako ih nije mnogo, ovo pitanje je zabrinjavajuće za mene.

Izvršenje presuda Ustavnog suda je ustavna odgovornost nadležnih organa i njihova je odgovornost da ih izvrše, u suprotnom oni nastavljaju da krše Ustav i prava građana.

Bez sumnje, neizvršenje odluka Ustavnog suda umanjuje vladavinu prava i poverenje ljudi Kosova u pravdi.

Sam Sud je bio suočen sa velikim poteškoćama poslednjih godina i zato radimo na poboljšanju upravljanja, komunikacije, kolegijalnosti i transparentnosti. Ja, kao predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo se zalažem da poboljšam efikasnost, delotvornost i kredibilitet Suda, da ga konsolidujem i načinim ga uspešnom pričom i dalje. Kako bi postigla ovaj cilj ja se oslanjam na Sud kao celinu, i na sudije i na sve ostale zaposlene u Sudu.

Vreme je i pravo mesto da pohvalim troje veoma cenjenih međunarodnih sudija: sudiju Snezhanu Botusharovu, sudiju Roberta Carolana i sudiju Almira Rodriguesa. Želim da naglasim njihovu neosporivu nezavisnost, nepristrasnost, integritet i profesionalizam. Oni nastavljaju da daju ogroman doprinos uspehu naše institucije i sudske prakse na osnovu najboljih praksi i najviših međunarodnih standarda ustavnog prava, ljudskih prava i međunarodnog prava.

Posebno bih da naglasim i da se zahvalim na posvećenosti Sudu i neumornom i profesionalnom radu zameniku predsednika, sudiji Ivanu Čukaloviću, i sudiji Altayu Suroyu. Poštovanje načela uvedenih u Ustav Republike Kosovo i normi za ustavno odlučivanje je osnov za njihov rad. Istovremeno želim srdačnu dobrodošlicu sudiji Bekimu Sejdiu.

Takođe, želim da se zahvalim našim pravnim savetnicima, domaćim i međunarodnim na vrednom doprinos kao i da se zahvalim svim zaposlenima u Sudu na njihovoj posvećenosti.

Hvala Vam na pažnji!